

2017-06-22

1(4)

Filbeskrivning

Karin Hedeklint
Avdelningen för regioner och miljö

Småorter 1990

Filnamn och innehåll

So1990_SR99TM

Filen innehåller:

FID	Automatiskt fält genererat av ArcGIS
Shape*	Automatiskt fält genererat av ArcGIS
AR	Referensår 1990
LANSKOD	2- siffrig kod för län. Avser det län där den arealmässigt största delen av småorten finns.
AREA_HA	Landareal i hektar
BEF	Folkbokförd befolkning i småort den 31 december referensåret
KOMMUNKOD	4 siffrig kod för kommun. Avser den kommun där den arealmässigt största delen av småorten finns.
KOMMUNNAMN	Kommunens namn i klartext
SMAORT	S+4-siffrig småortskod. Unik för varje småort. Samma kod vid varje referensår.
OBJECTID	Unikt id för varje småort och referensår
LANSNAMN	Länets namn i klartext

Småortsgränserna är slutna polygoner för 2 437 småorter och levereras i MapInfo Tab- eller Esri shape-format.

Aktualitet

Småortsavgränsning år 1990.

Definition

En småort definieras kortfattat som samlad bebyggelse med 50-199 invånare. Koncentrerad bebyggelse med mer än 199 invånare klassas som tätorter av SCB.

Avståndet mellan byggnader i småorten är normalt inte mer än 150 meter. I praktiken har avsteg från avståndskriteriet ibland gjorts, beroende på småorternas konfiguration. Framför allt i Norrlands inland har längre avstånd accepterats. I många fall har man ändå inte kunnat täcka in en hel by, så som den uppfattas lokalt.

Att riktmärket för avstånd sattes till 150 meter i stället för 200 meter beror på att i praktiken har detta avstånd gällt i mindre tätorter. Det fanns också farhågor för att ett strikt fasthållande vid 200-meterskriteriet skulle kunna leda till långa,

2017-06-22

2(4)

Filbeskrivning

Karin Hedeklint
Avdelningen för regioner och miljö

komplexa småortsbildningar längs vägarna i de mer tätbefolkade delarna av glesbygden. Sådana strukturer skulle inte motsvara begreppet ort.

Det förekommer småorter med mer än 200 invånare. Dessa borde egentligen klassas som tätorter, men eftersom andelen fritidshus i dem är större än 50 procent uppfyller de inte kraven för tätorter och klassas därmed som småorter. Ingen gräns sätts för hur stor andel fritidshus småorten får innehålla. Småorter tillåts också överlappa SCBs områdesgränser för fritidshusområden.

Så görs indelningen

Vid avgränsningen av småorter har det av Centralnämnden för fastighetsdata (CFD) koordinatsatta fastighetsregistret använts. Fastighetsregistret har matchats ihop med registret över totalbefolkningen (RTB) för att få antalet boende på varje fastighet. Med hjälp av GIS-programmet MapInfo har gränser dragits manuellt runt klungor av närliggande fastighetspunkter.

Någon hänsyn till markanvändningen har inte tagits utom i undantagsfall. I normalfallet har fastighetskoordinaterna för bebodda fastigheter varit den enda tillgängliga informationen vid avgränsningen. Detta innebär en avvikelse gentemot tätortsdefinitionen.

Alla fastigheter var ännu inte koordinatsatta när avgränsningsprojektet startade. För ett län (Blekinge) och sammanlagt 16 kommuner i Jönköpings, Kopparbergs och Västerbottens län har avgränsningen i stället skett på basis av fastighetsregistret årgång 1992, med folkmängdsdata från 1992-12-31. Inte ens här var alla fastigheter koordinatsatta. För de områden där fastighetskoordinater saknades (delar av Ronneby, Mora och Vansbro kommuner) har uppgifter från kommunerna om stora byar använts.

Särskilda kontroller av om alla småorter har kommit med har gjorts med hjälp av MapInfo. Buffertar med radien 75 meter har skapats runt varje bebodd fastighet i glesbygd. Där fastigheterna ligger tätt bildar buffertarna sammanhängande områden. Folkmängden i dessa buffertar har beräknats. I gränsfall har kontroller mot ekonomiska kartan eller gula kartan gjorts för att eventuellt utesluta eller lägga till fastigheter.

Kvalitet

Avgränsning omfattar Sveriges samtliga småorter, enligt SCBs definition av småorter. Uppgifter om befolkning bygger på RTB, dvs. registret över totalbefolkningen. Småortsgränserna är gjorda med en noggrannhet som uppfyller kraven för kartor i skala 1:10 000. En viss osäkerhet finns vid helt nybildade fastigheter och byggnader som inte alltid fått en koordinat.

2017-06-22

3(4)

Filbeskrivning

Karin Hedeklint
Avdelningen för regioner och miljö

Referenstidpunkten för småortsstatistiken är 1990-12-31 för att få jämförbarhet med tätortsavgränsningen 1990, men i en del fall, där fastighetskoordinater inte var införda år 1990, avser befolkningssiffrorna i stället 1992-12-31. Det gäller alla kommuner i Blekinge län samt Eksjö, Nässjö, Sävsjö och Vetlanda kommuner i Jönköpings län, vidare Leksands, Ludvika, Mora, Orsa, Rättviks, Vansbro och Älvdalens kommuner i Kopparbergs län och Dorotea, Lycksele, Skellefteå, Vilhelmina och Åsele kommuner i Västerbottens län. Statistiken för småorterna i dessa kommuner har behandlats som om den avsåg 1990-12-31 och har summerats tillsammans med uppgifterna för de småorter där folkmängden 1990-12-31 kan anges. Vidare har för ovanstående områden småorternas folkmängd 1992 subtraherats från glesbygdens folkmängd 1990 för att få ett mått på den genuina glesbygdens folkmängd 1990.

Definitionsmissigt har småorterna mellan 50–199 invånare. Eftersom tätortsavgränsningen 1990 var avslutad när småortsavgränsningen startades har alla orter med minst 50 invånare utanför tätort klassats som småorter, även de som har 200 eller fler invånare. Antalet småorter med över 199 invånare uppgår till 130 stycken. Att det är så många beror delvis på den annorlunda behandlingen av fritidshusområden vid småortsavgränsningen.

Vid tätortsavgränsningen har man varit restriktiv med att ta med fritidshusområden. I regel har det krävts att minst 50% av husen är permanent bebodda. För småorterna har ingen sådan gräns satts vilket har medfört att det i några fall har skapats "småorter" med flera 100-tal invånare som består av sammanhängande fritidshusområden där tillräckligt många fastigheter är permanent bebodda för att avstånden mellan de permanent bebodda husen inte ska överstiga 150 meter. Mellan dessa hus finns rena fritidshus, ibland åtskilliga gånger fler till antalet, som också ingår i småorten men inte påverkar folkmängdssiffran men väl arealen.

Om det i utkanten av en småort finns områden med enbart obebodda fritidshus ingår dessa inte i småorten, lika lite som rena sportstugebyar utgör småorter. Den främsta anledningen till att blandade områden klassats som småorter är önskemålet att skilja genuin glesbygd från den agglomererade glesbygden.

Beteckning på småorter

SCB redovisar inte längre beteckningen (namn) per småort. Anledningen är att endast Lantmäteriets ortnamnsmyndighet har laglig rätt att sätta officiella namn på områden. Deras uppfattning av hur en småort ska definieras skiljer sig åt från SCBs definition. SCB ringar in tät bebyggelse med register som källa, medan ortnamnsmyndigheten även tar hänsyn till bland annat historiska värden för att

2017-06-22

4(4)

Filbeskrivning

Karin Hedeklint
Avdelningen för regioner och miljö

bedöma en orts utbredning. Det har därför uppstått en skillnad mellan SCBs beteckningar av småorter och de ortnamn som sätts av Lantmäteriet. I samråd med Lantmäteriet har SCB därför valt att helt ta bort områdenas beteckningar. Istället hänvisas användaren till en numerisk kod som är unik för varje område.

Samanvändbarhet med annan statistik

Resultatet kan jämföras med statistik över SCBs områdesgränser för tätorter.

Mer information

SCB Statistikservice: Tfn 010 479 50 00

E-post: mark.vatten.gis@scb.se

www.scb.se